

STORTINGET

Innst. 480 L

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 127 L (2020–2021)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i folketrygdloven (fri utsettelse av foreldrepenger)

Til Stortinget

Sammendrag

Barne- og familiedepartementet foreslår i proposisjonen å gi alle foreldre fri adgang til å utsette foreldrepengene fram til barnet fyller tre år.

Foreldrepengereordningen er regulert i kapittel 14 i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven). Foreldrepenger skal sikre inntekt for foreldre i forbindelse med fødsel og adopsjon. Hovedtrekkene i foreldrepengereordningen er nærmere beskrevet i proposisjonen.

I dag må foreldrepengene tas ut sammenhengende. Enkelte grupper har likevel adgang til å utsette foreldrepengene. Dette gjelder for eksempel personer som arbeider heltid eller som tar ut lovbestemt ferie. Regelen om sammenhengende uttak har ført til at en del fedre har mistet foreldrepenger fordi de har søkt om utsettelse for sent.

Barne- og familiedepartementet sendte 10. november 2020 forslag om fri utsettelse av foreldrepenger på høring til en rekke instanser.

Endringen som foreslås i proposisjonen innebærer at alle foreldre får mulighet til å utsette foreldrepengene, uavhengig av hva de gjør under utsettelsen. Dermed får også foreldre som arbeider deltid, studerer, deltar på arbeidsmarkedstiltak mv. anledning til å utsette sitt foreldrepengetuttak til et tidspunkt som passer bedre. Hovedmålet med forslagene er å gi foreldrene større mulig-

het til å velge når de vil ta ut foreldrepenger. Forslagene vil også hindre nye tilfeller av at foreldre mister opptjenette rettigheter fordi de har søkt for sent. I tillegg blir ordningen enklere for foreldrene og enklere å administrere for Arbeids- og velferdsetaten (Nav).

I proposisjonen drøftes nærmere forslagens konsekvenser for foreldre, arbeidsgivere og for kvinners tilknytning til arbeidslivet.

Departementet foreslår på denne bakgrunnen å oppheve folketrygdloven § 14-10 sjuende ledd om at stønadperioden løper sammenhengende. Videre foreslår departementet å fjerne vilkårene for utsettelse i § 14-11 slik at foreldrepengene kan utsettes uavhengig av årsaken til utsettelsen.

Departementet foreslår at det fortsatt skal være slik at foreldre beholder inntektsgrunnlaget gjennom hele foreldrepengeperioden selv om perioden utsettes en eller flere ganger. Departementet foreslår å presisere dette i § 14-7 første ledd nytt sjettede punktum. Endring av inntektsgrunnlaget underveis i perioden ville vært svært krevende for Nav.

Når det gjelder skjæringstidspunktet for opptjening til og beregning av foreldrepenger, presiserer departementet at hovedregelen består. Det vil si at retten til foreldrepenger og størrelsen på disse vurderes på det tidspunktet forelderen starter sitt uttak. Departementet foreslår at gjeldende rett lovfestes i § 14-7 første ledd nytt femte punktum.

Videre foreslås departementet å videreføre og presisere i § 14-11 at dagens regler om at permisjonsperioden før og like etter fødsel, som er forbeholdt moren, bare kan utsettes dersom moren på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet eller er innlagt i helseinstitusjon, eller dersom barnet er innlagt i helseinstitusjon.

Forslaget i proposisjonen gir ikke nye rettigheter til foreldrepenger, men foreslår endringer med hensyn til når foreldrepengene kan tas ut. Forslaget har dermed ikke direkte økonomiske konsekvenser, selv om det kan tenkes å påvirke uttaksmønsteret.

Dersom det ikke lenger er vilkår for å utsette foreldrepengeuttaket, kan det tenkes at noen flere foreldre får anledning til å ta ut sin opptjente rett (selv om mulighetene for det er svært gode også i dag). Arbeids- og velferdsdirektoratet har anslått at endringene ved innføring 1. oktober 2021 for barn født denne datoen eller senere ikke vil gi merutgifter i 2021, merutgifter på 2 mill. kroner i 2022, 12,6 mill. kroner i 2023 og 13 mill. kroner årlig fra 2024.

Flytting av skjæringstidspunktet for opptjening og beregning for foreldre som utsetter foreldrepengeuttaket er av Arbeids- og velferdsdirektoratet anslått å gi merutgifter på 4 mill. kroner årlig (helårseffekt). Ved innføring 1. oktober 2021 vil endringene ikke gi merutgifter i 2021, merutgifter på 0,1 mill. kroner i 2022, 3,8 mill. kroner i 2023 og 4 mill. kroner årlig fra 2024. Merutgiftene for folketrygden motsvares av økte utbetalinger dels til foreldre og dels til private og offentlige arbeidsgivere som utbetaler full lønn til ansatte under permisjonen.

Forslaget vil gjennomgående forenkle regelverket og gjøre foreldrepengeordningen enklere å administrere for Nav. Det vil påløpe utgifter for etaten til utvikling i etatens søknads- og saksbehandlingssystemer, samt øvrige forberedelser som endringer i brev, rundskriv og andre informasjonstiltak. Arbeids- og velferdsdirektoratet har anslått de administrative kostnader i innføringsåret til om lag 1,6 mill. kroner. Disse dekkes innenfor Arbeids- og velferdsetatens gjeldende budsjettammer. Arbeids- og velferdsetaten trenger fem måneders implementeringstid.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Trond Giske, Kari Henriksen og Anette Trettebergstuen, fra Høyre, Marianne Haukland, lederen Kristin Ørmen Johnsen og Tage Pettersen, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati og Silje Hjemdal, fra Senterpartiet, Olav Urbø, fra Sosialistisk Venstreparti, Freddy André Øvstegård, og fra Kristelig Folkeparti, Jorunn Gleditsch Lossius, viser til at det for mange familier er bra med fleksibilitet i uttak av foreldrepengene. Familier er forskjellige, med ulik arbeidssituasjon og andre faktorer som påvirker når og hvordan det er mest hensiktsmessig å ta ut foreldrepengene. Proposisjonen legger opp til at familiene skal få fri adgang til å utsette uttaket, men med et øvre tak når barnet fyller tre år.

Komiteen merker seg at økt fleksibilitet også kan gi bedre tilknytning til arbeidslivet og en rekke andre positive ringvirkninger.

Komiteen merker seg også at det er positivt at regelverket forenkles og at det legges opp til enklere administrasjon av ordningen for Nav. I den sammenheng vil komiteen legge vekt på at det også må være enklere for familiene. Ordningen bør legges opp slik at ingen familier mister noen av sine rettigheter som følge av at regelverket er vanskelig å forstå.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti anerkjenner at livssituasjon kan påvirke familiers mulighet til å ta ut foreldrepermisjon. Disse medlemmer viser til at selv om regelverket for foreldrepenger i utgangspunktet er fleksibelt og gir foreldre mulighet til å utsette og å gradere foreldrepengene over en periode på tre år, opplever enkelte foreldre at regelverket ikke er tilpasset deres situasjon og har noen begrensninger som framstår som dårlig begrunnet. Disse medlemmer er derfor glad for at dette forslaget sikrer at alle foreldre får mulighet til å utsette foreldrepengeuttaket, uavhengig av hva de gjør under utsettelsen.

Disse medlemmer viser til at med dette forslaget får også foreldre som arbeider deltid, studerer, deltar på arbeidsmarkedstiltak mv. anledning til å utsette sitt foreldrepengeuttak til et tidspunkt som passer bedre. Hovedmålet med forslagene er å gi foreldrene større mulighet til å velge når de vil ta ut foreldrepenger.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er gledelig at det endelig kommer en løsning på den såkalte fedrekvotefella. Altfor mange fedre og medmødre har de siste årene gått glipp av verdifull permisjon med barna sine på grunn av dagens regelverk. Disse medlemmer viser til at noen høringsinstanser, som Likestillingssenteret KUN og Norsk Kvinnesaksforening, er bekymret for at mer fleksibilitet og individuell tilpasning vil kunne svekke likestillingsperspektivet. Bufdir skriver imidlertid i sitt hørings svar at det at ordningen gir deltidsarbeidende, som i stor grad er kvinner, de samme mulighetene som heltidsarbeidende, vil kunne bidra til å fremme likestilling. Likestillings- og diskrimineringsombudet støtter også forslaget.

Disse medlemmer understreker at det er viktig å følge med på eventuelle endringer i uttaksmønsteret og andre likestillingspolitiske konsekvenser, for å sikre at endringen ikke får utilsiktede konsekvenser. En utilsiktet konsekvens kan for eksempel være at flere fedre utsetter fedrekvoten over en lengre periode og tar uttaket når barnet er eldre. Disse medlemmer er oppatt av at begge foreldre fra barnets fødsel må ta mest

mulig del i omsorgen av barnet, og at forslaget ikke må gjøre at kvinner eller menn ender opp med å komme i en dårligere posisjon når det gjelder likestilling i foreldreskap, økonomi og arbeidsliv.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i folketrygdloven
(fri utsettelse av foreldrepenger)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 14-7 første ledd nytt femte og sjette punktum skal lyde:

Foreldrepenger beregnes på tidspunktet vedkommendes uttak tar til. Foreldrepengegrunnlaget endres ikke i løpet av stønadperioden.

§ 14-10 sjuende ledd oppheves.

§ 14-11 skal lyde:

§ 14-11 *Utsettelse av uttak av foreldrepenger*

Uttak av foreldrepenger kan utsettes. Den delen av stønadperioden som er forbeholdt moren, se § 14-9 sjette ledd, kan likevel bare utsettes dersom moren på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet eller er innlagt i helseinstitusjon, eller dersom barnet er innlagt i helseinstitusjon. Forholdet må dokumenteres med legeerklæring.

§ 14-13 første ledd bokstav f skal lyde:

f) deltar på heltid i introduksjonsprogram etter integreringsloven kapittel 4,

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 18. mai 2021

Kristin Ørmen Johnsen

leder

Silje Hjemdal

ordfører

